

Frugt på flugt

– en guide til at skabe lydfortællinger med børn til børn

Indholdsfortegnelse

1. Lidt om denne guide
2. Sådan gjorde vi – helt kort
3. Frugt på flugt
4. Frugt- og grønt-drømmerejse
5. At vælge hovedpersoner
6. Historieskabelon til Frugt på flugt
7. Og så skal der tegnes!
8. Mellem de to børnehavebesøg
9. Børnehavens besøg nummer to

1. Lidt om denne guide

Dette er en guide til at skabe lydfortællinger sammen med børnehavebørn og de yngste klasser i folkeskolen.

Den er lavet med henblik på at disse lydfortællinger bagefter kan høres af andre børn.

Naturligvis kan guiden også bruges til at lave historier, der blot bliver skrevet ned og tegnet til.

Guiden bygger på erfaringer med børnehavebørn fra to forskellige institutioner i Århus.

Det er min overbevisning, at det skærper børns lyst til litteratur, når de selv er medskabere.

Især hvis det de er medskabere til bliver forfinet og taget alvorligt i en sådan grad, at det bliver sjovt og interessant at lytte til for andre børn i samme alder. Den færdige lydfortælling udmærker sig ved, at børn selv kan høre den, uden at en voksen skal læse højt. Lydeffekterne forstærker barnets indre billeder.

Allerførst i denne guide er der et ultrakort overblik over, hvordan vores projekt med lydfortællinger med børn for børn så ud på Dokk1 i 2019. Herefter følger en udførlig guide med overvejelser og forklaringer til historien Frugt på flugt.

Guiden er tænkt som inspiration. Historien kunne lige så godt have handlet om legetøj på flugt eller alt muligt andet.

2. Sådan gjorde vi – helt kort

En gruppe børn besøgte Dokk1 to gange med en uges mellemrum.

Før børnehavens 1. besøg:

Jeg havde lavet en ramme for historien, som børnene kunne fortælle ind i. Jeg sørgede for, at rammen indeholdt muligheder for gode lydeffekter, da historien jo skulle ende med at blive en lydfortælling. (Denne ramme finder du senere i denne guide.)

Da jeg havde lavet rammen til historien, lavede jeg en tilhørende fantasi-opvarmning, der pegede hen mod den historie, som børnene skulle i gang med at fortælle. (Drømmerejse)

Børnehavens besøg nummer 1:

Ud fra min historieskabelon skabte børnene og jeg i fællesskab en historie. På diktafon optog jeg historien samt den snak børnene og jeg havde om historiens karakterer, før vi gik i gang.

Da historien var færdig tegnede børnene sammen på en kæmpestor fællestegning. Her blev der skrevet ned, hvad børnene fortalte om deres tegning.

Mellem de to børnehavebesøg:

Jeg aflyttede min diktafon og læste tekstbidderne fra den store tegning og samlede det hele til en historie. Historien sendte jeg til en professionel oplæser, som indtalte historien.

Jeg havde sørget for, at der var nogle replikker i historien, som børnene kunne indtale, når de kom anden gang. Jeg kiggede også historien igennem for mulige lyde og indsamlede effekter.

Børnehavens 2. besøg:

Da børnene kom anden gang, lyttede de til deres indtalte historie.

Herefter gik de i gang med at indspille lyde og replikker.

Det færdige resultat:

En lydtekniker klippede herefter lydeffekter samt replikker ind i historien. Børnehaven fik den tilsendt, så hele børnehaven kan høre den og dele den med forældre og venner. Herefter bliver den tilgængelig på udvalgte biblioteker, så andre børn kan lytte til den.

3.Frugt på flugt

Denne historie har frugter som hovedpersoner. Det kunne selvfølgelig have været så meget andet, bare det er noget børn kender. Legetøj, bøger eller familiens cykler.

Det kunne også have været personerne eller settingen fra en bog, man i fællesskab har læst.

Jeg valgte på forhånd at lave en historieskabelon.

Her er nogle af overvejelserne og udfordringerne bag en historieskabelon:

1. Man har fra start et fællesunivers, som man ikke først skal skabe, når børnene kommer. Det giver også mulighed for en god opvarmning af børnenes fantasi.
2. Børnene har en ramme at fortælle ind i.
3. Udfordringen her er at lave rammen så tilpas løs, at historien er åben for børnenes input, samtidig med at den er fuld af spørgsmål, der kan bringe historien videre, hvis børnene går i stå.

Rammen for Frugt på flugt-historien er en juicebar. Så kan børnene selv lave juice. En meget konkret måde, at komme ind i historien på.

Det gør noget godt for historiefortællingen, at det den handler om, fysisk findes i lokalet. At det kan røres ved, lugtes til osv.

Til Frugt på flugt-historien medbragte jeg: Blender, kurv med ca. 5-8 stykker frugt og grønt, tegnepapirrulle, flydende honning, juice, skærebræt, kniv, kartoffelskræller, mandler, rivejern, evt andre køkkenredskaber.

Før jeg går i gang med selve historien, gør jeg noget ud af at åbne børnenes fantasi og skabe fortællerummet. Det kan være med en sprogleg eller en afspænding/drømmerejse. I Frugt på flugt brugte jeg drømmerejsen. Den har til formål, at få børnene til at slappe af. Åbne deres sproglige opmærksomhed og det univers, de bagefter skal fortælle i. Drømmerejsen til denne historie så sådan ud:

4. Frugt- og grønt-drømmerejse

Læg dig godt til rette. Træk vejret helt ned i maven.

Slap af i dine stikkelsbærben.

Mærk hvor tunge de er.

Nu må du godt nulre dine blomkålsøre.

Nu skal du massere dine æblekinder.

Nu skal du bevæge din kirsebærmund.

Mærk på dit hår. Er du karseklippet?

Mærk på din næse. Er det en kartoffeltud?

Forestil dig at du er en banan. Du hænger på en bananpalme i Mexico. Solen skinner på dig. Vinden er lun og får bladene omkring dig til at rasle.

Nu bliver du plukket af en rar bananplukker. Han løfter dig forsigtigt ned i en kasse.

Kassen kommer om bord på et skib. Skibet sejler hele vejen til Danmark. Måske kan du mærke bølgerne.

I Danmark bliver du kørt hen til en grønthandler.

I flere dage ligger du på en hylden hos grønthandleren sammen med dine bananvenner og venter på at blive købt.

Endelig bliver du købt af en mand, der har en juicebar. Han løfter dig af hylden sammen med dine bananvenner.

I juicebaren bliver du lagt på disken så kunderne kan se dig. Her ligger du blandt andre bananer, æbler, ananas, pærer, grapefrugt og appelsiner.

Du venter på at blive lavet til juice.

Nu forlader vi historien. Du er ikke længere en banan. Du er igen dig selv.

Nu skal du strække hele din grøntsagskrop og åbne øjnene og sætte dig op. Så er vi klar!

S

5. At vælge hovedpersoner

Efter afspændingen samler jeg børnene i en rundkreds på gulvet rundt om min medbragte frugtkurv. Vi gennemgår, hvad de forskellige grøntsager og frugter hedder. Børnene rører ved dem og snuser til dem. Jeg fortæller børnene, at den historie vi i dag skal fortælle sammen, handler om tre frugter. Dem skal de nu i fællesskab vælge. Det er vigtigt, at der ikke er alt for meget at vælge imellem. Her kan man også stille kriterier op: En frugt I ikke kender, en meget sød frugt, en meget sur frugt, den længste, den korteste osv. Husk allerede nu at tænde diktafonen! Når børnene har valgt deres frugter, skal de gøres levende. For eksempel med disse spørgsmål:

1. Hvad hedder hun/han?
2. Hvordan ser han/hun ud? (Kig godt på frugten. Det kan være den har en tyk mave eller en krum ryg)
3. Hvordan er han/hun?
(hård/blød, stærk/svag, stor/lille, modig/bange, sur/sød, osv.)
4. Vi gav frugterne øjne og mund. Så fik de for alvor liv.

5. Den her historie foregår i en juicebar. Der er en, der arbejder i juicebaren.
Er det en Dame/mand?
Hvad hedder hun/han?

Historiens DNA:

Historien skal have et simpelt plot. Den skal indeholde disse tre elementer:

En hovedpersons ønske + modstand for at opnå dette + en løsning.

I denne historie ønsker frugterne at bevare livet. Deres modstand er juicemanden, som vil slå dem ihjel. Deres løsning er at flygte til et sted, hvor de kan være i fred.

6. Historieskabelon til Frugt på flugt

Pitch: Tre frugter indser, hvad deres skæbne vil blive, hvis de bliver i den juicebar, hvor historien begynder. Derfor stikker de af til et sted, hvor de kan være i fred. Vejen derhen viser sig at være fuld af farer. (spørgsmålene er naturligvis kun tænkt som et sikkerhedsnet. For nogle børn er de slet ikke nødvendige. Der ruller historien bare der ud af helt af sig selv.)

1. X står i sin juicebiks. Nu kommer der en kunde ind. Kunden bestiller en juice. Vores tre hovedpersoner ser på de frugter, som kunden peger på. De ser, at de kommer ned i en blender. Blenderen bliver tændt. Frugterne bliver hakket i stumper og stykker. Frugtkødet står til højre og venstre og frugtsaften sprøjter.

Nu bliver vores hovedpersoner bange. De kan jo godt regne ud, hvad der snart vil ske med dem.

2. Hvad siger de? Hvordan ser de ud, når de bliver bange?
3. Frugterne bliver enige om, at de vil stikke af. Hvordan lokker frugterne kokken væk/får ham til at kigge den anden vej?
4. Hvordan stikker frugterne af fra juicebaren?
5. Langt om længe står frugterne ude på gaden. De har aldrig været ude i den store verden før. Hvad ser de?
6. Er der noget, de er bange for? Biler, mennesker, hunde?
7. De vil hen til et sted, hvor de kan være i fred. Hvor er det?
8. Rejsen til _____ er lang og besværlig.
9. Hvor ligger det henne?
10. Hvordan kommer de derhen? Hvad rejser de med?
11. På rejsen møder de noget farligt, hvad er det?
12. Hvordan bekæmper de det farlige? Evt juicemanden, der er fuldt efter dem?
13. Endelig når de frem. Hvordan ser der ud x-land?
14. Desværre opdager de nu, at juicemanden er fulgt efter dem hele vejen. Nu står han foran porten til x-land. Hvad gør frugterne så?
15. Her lever frugterne lykkeligt i noget tid indtil

7. Og så skal der tegnes!

Umiddelbart efter, at historien er fortalt, skal der tegnes. Denne del er lige så vigtig som selve historiefortællingen. Og det er vigtigt, at tegningen er på ét stort stykke papir.

1. Når børn tegner, visualiserer de historien og digter videre.
2. Når børn tegner på en fællestegning, inspirerer de hinanden.
3. Fællestegningen synliggør, at historien er et fælles projekt.
4. Det store stykke papir inviterer bogstavelig talt børnene ind i historien, fordi de rent fysisk kan kravle rundt i den.
5. I tegnefasen får alle børn stemmer. Også dem der var tilbageholdende under selve historiefortællingen.
6. Det er ofte fra tegningen, at historien får sit krydderi. Det enkelte barns figurer og ord.

De voksnes rolle, når børnene tegner:

1. Stille spørgsmål til hvad børnene tegner og skrive det detaljeret ned. Det er ofte i disse detaljer guldkornene ligger.
2. Tegn med.

8. Mellem de to børnehavesøg

Skriv historien!

1. Aflyt diktafonen og skriv ordret ned.
2. Læs tekstbidderne fra den store tegning.
3. Find den røde tråd! Saml det hele til en historie. Hav historiens DNA for øje hele tiden: hovedpersonernes ønske + modstanden for at opnå dette + en løsning.
4. Slet alt det overflødige. Dog med dyb respekt for det enkelte barns bidrag, så du sikrer, at alle børn kan genkende deres eget præg på historien.
5. Husk, at du kun har ti sekunder til at fange din lytter. Det kan f.eks. gøres ganske enkelt ved at forklarer, hvor historien foregår. "Denne her historie starter på en juicebar, og juicemanden hedder Mathias, og lige nu står han og hakker og snitter og skræller og skærer i sine juice-frugter."
6. Sørg for at der er masser af muligheder for at indsætte lydeffekter.
7. Vær på jagt efter børnenes selvopfundne ord og beskrivelser. De er ofte kreative og poetiske.
Eksempler:
"og det er i ægte" = for at understrege, at noget virkelig er rigtigt,
"blommehjerter" = blommesten,
"bananfrakker" = bananskræl
Eksempel på en beskrivelse, hvor to oplysninger er modsatrettede og derfor bliver sjov/underfundig:
"I gaverne er der en tung vase til fem blomster."
8. Når børn fortæller, følger de ikke en logisk plotmodel med fortællehieraki og strukturer. Altså alle oplysninger kan komme i en pærevælling og være sidestillede. De kan i samme sætning sige noget vigtigt og noget ligegyldigt. Her ligger en særlig udfordring og opmærksomhed. På den ene side giver det noget virkelig fint til historien, men kommer der for meget af den slags, bliver historien slap og mister fokus.
9. Husk replikker: Sørg for at historien har replikker, som børnene kan indtale, når I mødes næste gang.
10. Sørg for at disse replikker er korte. Selv om børnene under selve optagelsen af historien har sagt meget lange replikker med svære ord, er det absolut ikke sikkert, at de kan udtale disse, når I mødes næste gang for at indtale historien.
11. Læs historien og sørg for, at den ikke er mere end 5-6 minutter lang. Den bliver længere, når lydeffekterne kommer på.
12. Giv historien titel.

Indtal historien:

1. Det giver historien et lokalt præg, at oplæseren har den lokale dialekt.
2. Indtal hele historien. Også de replikker som børnene skal sige, næste gang de kommer.

9. Børnehavens besøg nummer to

Børnene lytter til deres historie, som er blevet indtalt. Det er fantastisk at overvære deres reaktion. Det er deres egen historie, og de kan huske det meste fra ugen før. De kan også huske deres egne helt særlige input, og så bliver der jublet!

Når lydeffekterne optages

1. Børn kan godt blive meget overvældede over at skulle tale i en mikrofon. Lad dem tale flere sammen og lad dem prøve flere gange.
2. Hav lydeffekterne klar. Blender, knive, rivejern, chipsposer eller hvad der nu passer til jeres historie.
3. Børnenes egne lyde: Mindst lige så fedt er det, at børnene laver lydene med deres egne stemmer. Eksempler: Hvad siger et fjernsyn? Et barn svarede: "Bla, bla, bla, bla, bla." Genialt! Hvad siger et flyvende tæppe? Osv.
4. Hele scener: En anden mulighed er at spille en hel scene. Eksempel: Hvordan lyder en fødselsdag?
5. Hvordan lyder karakterens stemme? Hvad siger det om karaktererne?
6. En ambition kunne være at arbejde med replikkerne. Hvordan taler man, når man er sur eller glad osv.?
7. Det kan være lettere for de små børn at udtrykke forskellige følelser uden en fast replik. Eksempel: Hvordan lyder man, når man er glad, sur, ked af det osv.?

Det færdige resultat:

Den færdige historie er en lydhistorie med børnestemmer og godt med lydeffekter. Børnehaven får den tilsendt, så hele børnehaven kan høre den og dele den med forældre og venner. Den kan også lægges tilgængelig på lokale biblioteker, så andre børn kan lytte til den.

Den lette mulighed, hvis man ikke har lydstudie og klippesnilde:

1. Læs historien op for børnene
2. Forbered børnene på lydeffekterne og indspil dem samtidig med oplæsningen og indspil lydfortællingen på mobil.

